

Німеччина у міжвоєнний період

ЛИСТОПАДОВА РЕВОЛЮЦІЯ

Перша світова війна катастрофічно позначилась на економічному становищі Німеччини і вкрай загострила суспільно-політичну ситуацію в державі.

вулична сцена в Берліні після закінчення Першої світової війни. Фото 1919 р.

Війна підірвала фінанси й спричинила розруху в промисловості й сільському господарстві.

Війна дорого коштувала німецькому народу: близько **2 млн** німців загинули в ході бойових дій, понад **4,5 млн** були поранені, понад **900 тис.** померли в тилу від голоду й епідемій, **1,5 млн** осіб залишилися інвалідами.

Німецьке суспільство на час закінчення війни роздирали глибокі й непримиренні суперечності. Політичну боротьбу вели **монархісти**, **ліберали** та **соціалісти**.

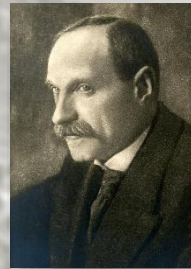
К. Лібкнехт

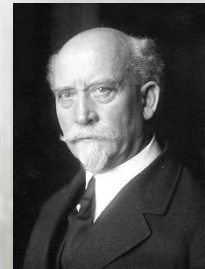
Р. Люксембург

К. Каутський

Г. Гаазе

Ф. Шейдеман

Ф. Еберт

ЛІВІ соціал-демократи

У **1916** р. створили
«Союз Спартак»

Лідери:

**Р. Люксембург і
К. Лібкнехт**

Виступали за насильницьке захоплення влади, встановлення диктатури пролетаріату, світову соціалістичну революцію.

30 грудня 1918 р. вийшли з НСДПН і створили **Комуністичну партію Німеччини**.

ЦЕНТРИСТИ

Навесні **1917** р. організували
**Незалежну
соціал-демократичну
партію Німеччини (НСДПН)**

Лідери:

К. Каутський і Г. Гаазе

Виступали за демократичну революцію, відкидали диктатуру пролетаріату, були прихильниками участі соціал-демократів у парламентській боротьбі, профспілках, громадських організаціях.

ПРАВІ соціал-демократи

**Соціал-демократична
партія Німеччини (СДПН)**

Лідери:

Ф. Еберт і Ф. Шейдеман

Виступали за демократичну революцію, встановлення республіканської форми правління, утвердження демократичних свобод, проведення соціальних реформ, поступову побудову демократичного суспільства.

ПРИЧИНИ «ЛИСТОПАДОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ» в Німеччині

Виснаження
Німеччини
довготривалою
війною

Поразка армії на
фронтах

Дискредитація влади
імператора
Вільгельма II

Загострення
соціальних проблем.
Масове невдоволення
населення.
Антивоєнні виступи.

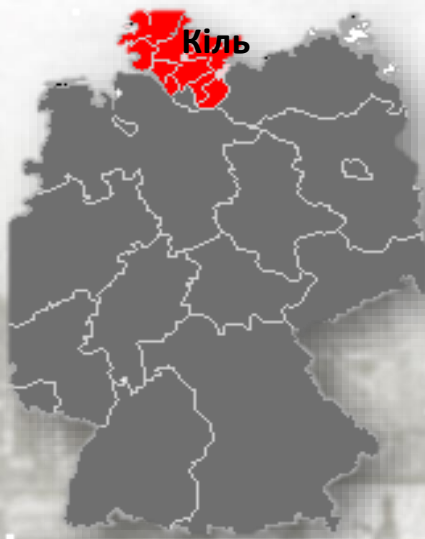
Відсутність реальних
демократичних прав і
демократичних
свобод

Революційні події в
Російській імперії

ПРИВІД революції

Спроба німецького командування кинути німецький флот у останній бій, щоб пожертвувавши ним, домогтися вигідних умов перемир'я у війні.

Озброєна демонстрація повсталих матросів і робітників Кіля
04 листопада 1918 р.

Революційний загін
09 листопада 1918 р.

03 листопада 1918 р. повстання моряків у Кілі, які відмовилися виконувати наказ командування вийти в море і вступити в бій з переважаючими силами британців.

Так почалася **демократична революція** в країні, яка проходила під гаслами:

- відміна військового стану в країні;
- відновлення демократичних свобод;
- 8-годинний робочий день тощо.

09 листопада 1918 р. повстання в Берліні. Імператор **Вільгельм II** зрікшись влади, залишив країну і виїхав в Нідерланди.

Таким чином, через 47 років після створення, припинила своє існування Німецька імперія.

Рада Народних уповноважених – революційний уряд Німеччини

10 листопада 1918 р. був сформований **коаліційний уряд** – **Рада народних уповноважених** (РНУ), – до складу якого увійшли представники **СДПН** і **НСДПН**. Очолив уряд лідер соціал-демократів **Ф. Еберт**.

Комп'єнське перемир'я

Пауль фон Гінденбург

Комп'єнське перемир'я, 11 листопада 1918 р.

Головнокомандувач німецької армії П.Гінденбург санкціонував укладення перемир'я на умовах союзників.

Перемир'я було підписано в *Комп'єнському лісі* **11 листопада 1918** р.

Так завершилася Перша світова війна, хоча остаточний мирний договір ще треба було підписати.

12 листопада 1918 р. уряд опублікував програму дій.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УРЯДУ

- Встановлення демократичної республіки
- Уникнення комуністичної диктатури

ЗАХОДИ УРЯДУ

- Скасування облогового стану
 - Відновлення свободи слова, зборів, спілок
 - Оголошення амністії політичним в'язням
 - Скасувалися деякі реакційні закони
 - Вводився 8-годинний робочий день
 - Надавалася допомога безробітним
- Проте, були залишені в недоторканності:
- старий офіцерський корпус і чиновництво.

16-21 грудня 1918 р. відбувся I загальнонімецький з'їзд рад робітничих і солдатських депутатів, який підтримав Раду народних уповноважених і призначив на **19 січня 1919** р. вибори в Установчі (Національні) збори. Цим були незадоволені ліві сили.

Революційна криза

Лідери СДПН дотримувались помірковано-реформістської позиції і вважали *першорядно* важливим скликання Установчих зборів для вироблення і прийняття конституції країни.

Проте, **ліві соціал-демократи**, надихаючись прикладом радянської Росії, виступали за, так звану, соціалістичну революцію.

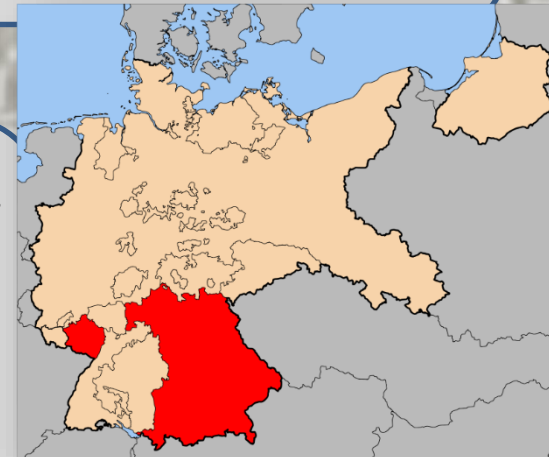
К. Лібкнехт

Р. Люксембург

05 січня 1919 р. Комуністична партія Німеччини організувала збройне повстання в Берліні. Урядові війська придушили цей виступ. *К. Лібкнехта і Р. Люксембург було вбито.*

Останнім акордом революції в Німеччині було проголошення **13 квітня 1919** р. **Баварської Радянської республіки**, яка проіснувала лише три тижні. Керівництво республіки намагалося встановити диктатуру за російським зразком, але стягнуті до **Мюнхена** урядові війська відновили державну владу в Баварії.

самопроголошена
Баварська Радянська
Республіка

Завдяки цілеспрямованій діяльності демократичних сил Німеччині вдалося вийти з революційної кризи.

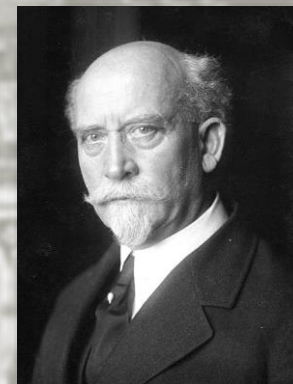

агітаційний плакат
СДПН до виборів в
Національні збори
19 січня 1919 р.:
*«Жінки! Рівні права,
рівні обов'язки.
Обирайте соціал-
демократів»*

19 січня 1919 р. відбулися **вибори в Установчі збори**. Соціал-демократична партія перемогла.

Ф. Еберт

Ф. Шейдеман

06 лютого депутати Установчих зборів зібралися на своє перше засідання. Президентом Німеччини був обраний соціал-демократ **Ф. Еберт**, а інший лідер СДПН **Ф. Шейдеман** сформував коаліційний уряд.

Революція в Німеччині завершилася. Її головними підсумками були ліквідація монархії й встановлення демократичної республіки. До влади в Німеччині прийшли помірковані соціал-демократи.

Die Verfassung

des
Deutschen Reichs

ВЕЙМАРСЬКА КОНСТИТУЦІЯ

31 липня 1919 р. на засіданні Національних зборів у *Веймарі* було прийнято нову **Конституцію Німеччини**.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ВЕЙМАРСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ

- проголошувались **свобода слова, преси, зібрань, союзів, загальне і рівне виборче право** (для громадян, чоловіків і жінок, від 20 років);
- гарантувалась **недоторканність приватної власності** (що поклало край спробам «соціалізації» промисловості);
- зафіксовано низку **соціальних завоювань періоду революції** (визнавалися профспілки, право на колективний договір, право робітників створювати ради на підприємствах);
- закріплено **ліквідацію монархії та встановлення республіки**;
- **зберігався поділ Німеччини на «землі»** (території), кожна з яких мала свій парламент (ландтаг) і свій уряд;
- **законодавча влада належала загальнонімецькому парламенту – рейхстагу**;
- **президент**, який обирався на сім років загальним голосуванням, **одержав широкі права**. Президент призначав уряд, відповідальний перед рейхстагом. Глава держави був головнокомандувачем збройних сил.

Веймарська конституція

ПАРЛАМЕНТ

РЕЙХСТАГ

РЕЙХСРАТ

ПРЕЗИДЕНТ

контроль

відповідальний

**КАБІНЕТ
МІНІСТРІВ
РЕЙХСКАНЦЛЕР**

призначає

**ЗЕМЕЛЬНІ
ЛАНДТАГИ**
15 земель і 2 вільних міста

**ВЕРХОВНИЙ
ДЕРЖАВНИЙ СУД**

виборці
громадяни з 20 років

Веймарська республіка – історична назва німецької держави на честь Конституційного Національного зібрання, що засідало у Веймарі.

Вона виникла в 1918 р. внаслідок буржуазно-демократичної Листопадової революції (1918-1919).

WEIMAR REPUBLIC
(1918 - 1933)

ПЕРІОДИ

1919-1923

**ЛІКВІДАЦІЯ
НАСЛІДКІВ ВІЙНИ**

1924-1928

«ЗОЛОТІ ДВАДЦЯТІ»

1929-1933

**КРАХ ВЕЙМАРСЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ**

ВЕРСАЛЬСЬКИЙ ДОГОВІР – 28 червня 1919 року

територіальні втрати

— Кордони Німеччини в 1914 р.

Території, втрачені Німеччиною за Версальським мирним договором:

- 1 Північний Шлезвіг (переданий Данії)
- 2 Райони Ейпен, Мальмеди та Морене (передані Бельгії)
- 3 Лотарингія (передана Франції)
- 4 Ельзас (переданий Франції)
- 5 Мемельська область (остаточно закріплена за Литвою в 1923 р.)
- 6 Район вільного міста Данциг
- 7 Частина Східної Пруссії (передана Польщі)
- 8 Західна Пруссія (передана Польщі)
- 9 Познанська земля (передана Польщі)
- 10 Верхня Сілезія (остаточно закріплена за Польщею в 1921 р.)
- 11 Гульчинський район (переданий Чехо-Словаччині)

Саарська область, передана під управління Ліги Націй на 15 років

Демілітаризована Райнська зона

Територія Руру, окупована франко-бельгійськими військами в січні 1923 р.

— Кордони держав у 1923 р.

Скорочення:

ліхт. — Ліхтенштейн

люкс. — Люксембург

Німеччина після Версальського договору (28 червня 1919 р.)

Франція

Ельзас і Лотарингія; (Саар)

Бельгія

округи Ейпен, Мальмеди, Морене

Данія

Північний Шлезвіг

Чехословачина

частина Верхньої Силезії

Польща

частину Познані, Сілезії, Померанії, Східної Пруссії

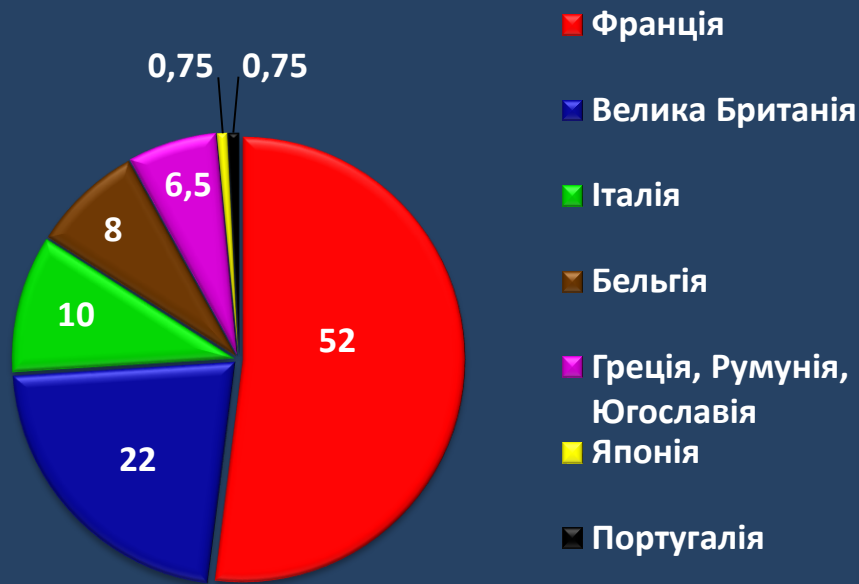

Литва

Мемель (Клайпеда)

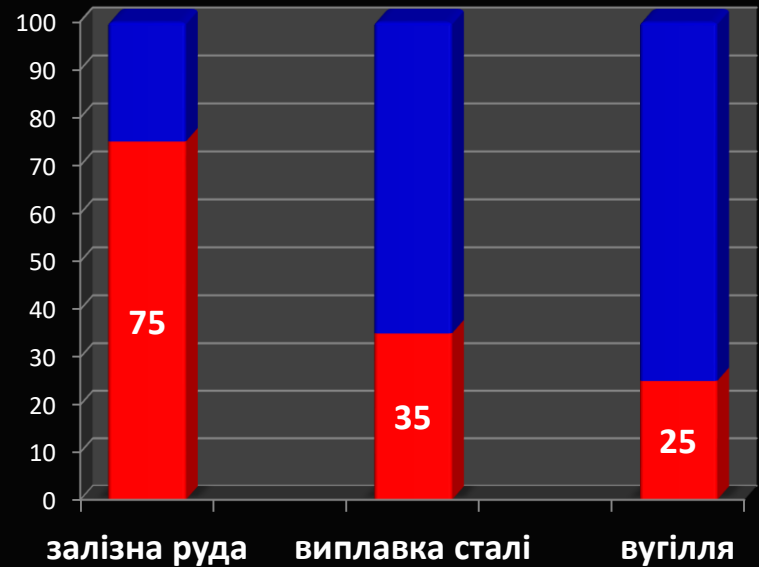

репараційне питання

ресурсні втрати

втрати за Версальським договором

скорочення армії

13 251 000

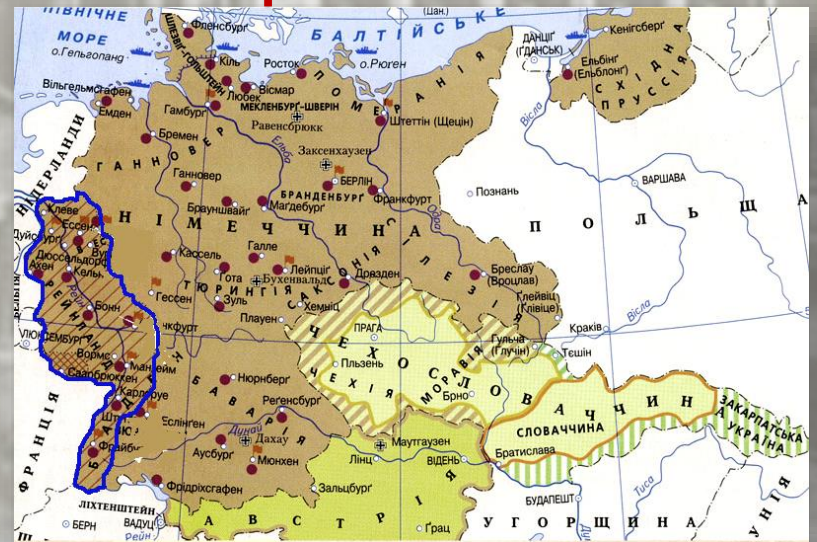
100 000

1914

1919

- ІМПЕРСЬКА АРМІЯ 1871-1919
- ДЕРЖАВНА ОБОРОНА 1919-1935

демілітаризована зона

PEACE AND FUTURE CANNON FODDER

The Tiger: "Curious! I seem to hear a child weeping!"

Вілл Дайсон «Мир і майбутнє гарматне м'ясо».
Карикатура на Версальський договір опублікована в
British Daily Herald 17 травня 1919 р.

ВИСНОВОК

Таким чином, Німеччина за умов несправедливого Версальського договору опинилась у складних економічних умовах. Цей чинник, а також національне приниження сприяли піднесенню реваншистських і шовіністичних настроїв у суспільстві.

РЕВАНШИЗМ

(фр. revanchisme, від фр. revanche, реванш – «помста») –
політика «помсти у відповідь» за уявлену або реальну несправедливість чи поразку.

ШОВІНІЗМ

(фр. chauvinisme, в англ. версії – джингоїзм) –
ідеологія, суть якої полягає в пропагуванні переваги одного народу (нації) над іншими народами (націями) з метою обґрунтування свого «права» на їхню дискримінацію або пригнічення.

ВЕЙМАРСЬКА РЕСПУБЛІКА В 1920-х РОКАХ

Економічні проблеми Веймарської республіки

Великі людські втрати

Інфляція

Падіння довіри до національної валюти та держави

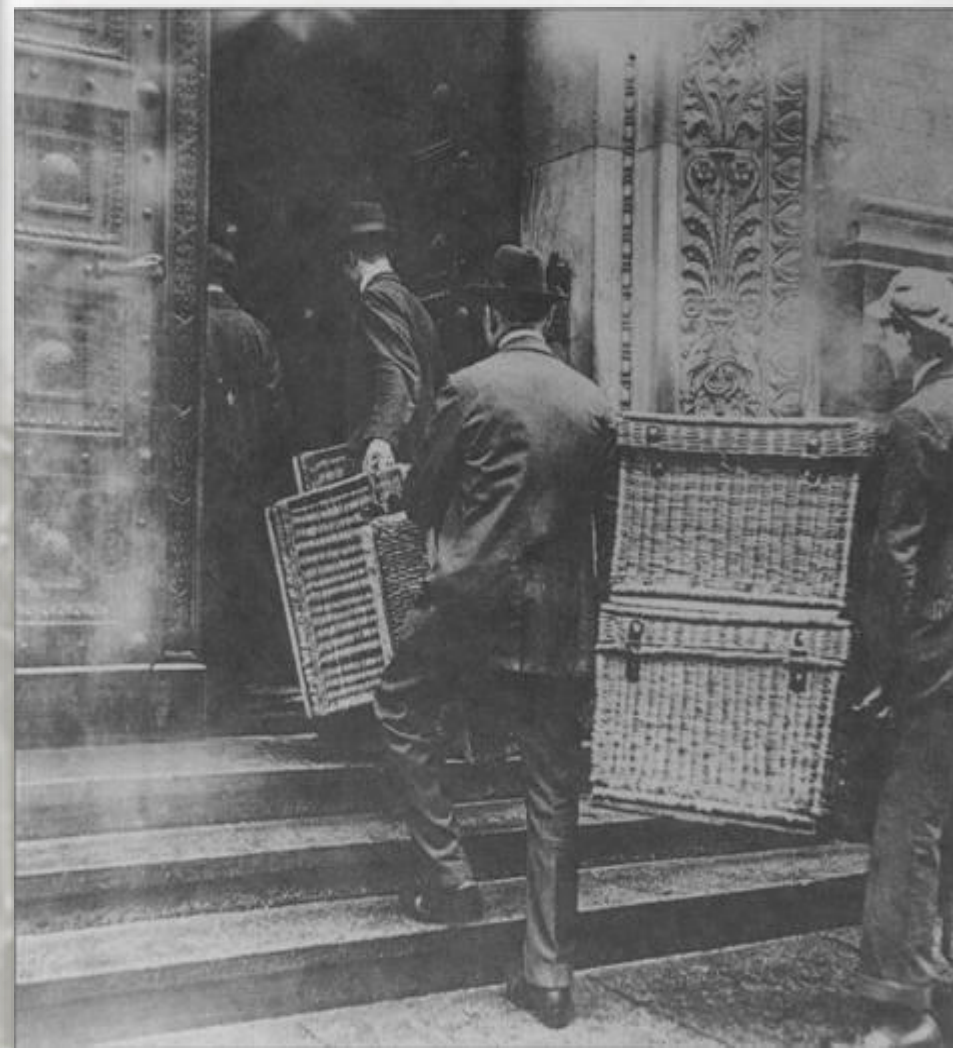
Виплата репарацій

Відмова від підвищення податків

Окупація Францією Рурської області

10 січня 1923 р. уряди Франції та Бельгії заявили, що направляють до Руру «місію інженерів» для забезпечення репараційних виплат, а з ними – «війська для їх захисту». Фактично це означало франко-бельгійську окупацію Руру.

робітники з корзинами для білизни йдуть отримати заробітну плату

Банківський курс

1922 р.: 1\$ = 10 марок

1923 р.: 1\$ = 1 000 000 марок

1923 р.,

вартість цієї піраміди грошей дорівнює 1\$

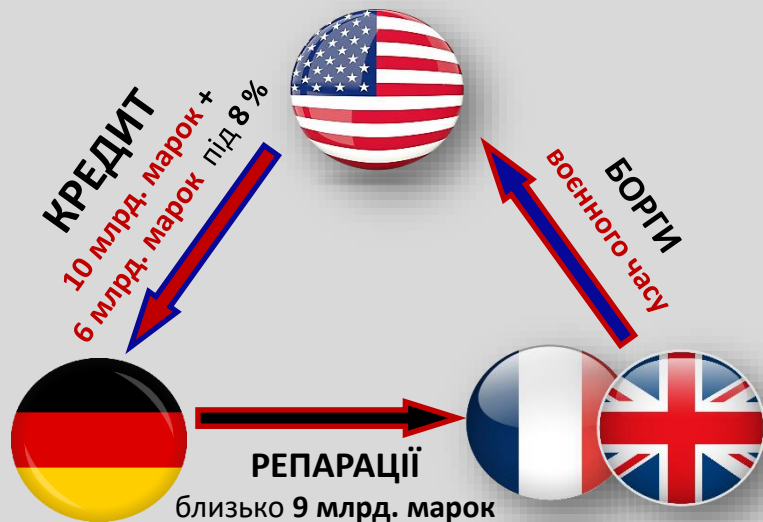

банкнота у сто мільярдів марок

«Золоті роки» Веймарської республіки (1924-1928)

З **1924** р. розпочалася стабілізація економіки Німеччини. Вирішальну роль у цьому відіграли мільярдні позики, надані США і Великою Британією в межах реалізації **плану Дауеса** (згодом, **план Юнга**).

Чарльз Гейтс Дауес

Вихід промисловості з кризи супроводжувався посиленням процесів **монополізації**.

У **1928** р. на 8 % був перевищений довоєнний обсяг промислового виробництва. Пришвидшеними темпами розвивалася важка промисловість, відбувалася модернізація виробництва.

За загальним обсягом промислового виробництва Німеччина вийшла на друге місце у світі після США.

ЗАРОДЖЕННЯ НАЦИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ

К. Гаррер

А. Дрекслер

А. Гітлер

ПРИЧИНИ

умови, що склалися в Німеччині внаслідок Першої світової війни

05 січня 1919 р.

створення у Мюнхені Німецької робітничої партії (DAP)
(Карл Гаррер та Антон Дрекслер)

24 лютого 1920 р.

перейменування Німецької робітничої партії (DAP) в
Націонал-соціалістичну робітничу партію Німеччини (NSDAP)
(Адольф Гітлер)

«РЕКРУТИ» НАЦИЗМУ

робітники, безробітні, люмпени; колишні фронтовики; дрібні торговці, ремісники

ІДЕОЛОГІЯ ТА ПРОГРАМНІ ДІЇ НАЦИСТСЬКОЇ ПАРТІЇ

виступ А.Гітлера на одних з перших зборів нацистів

ІДЕОЛОГІЯ НАЦИСТІВ

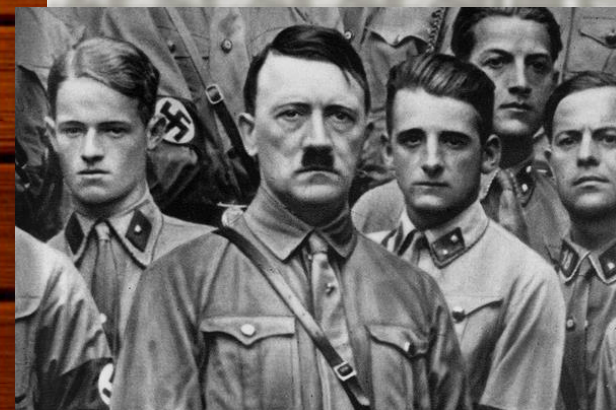
- шовінізм
- расизм
- антисемітизм
- антикомунізм

ПРОГРАМНІ ДІЇ

«Пангерманський шовінізм ХІХ ст.»

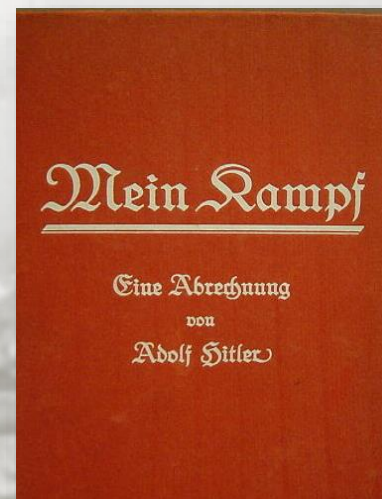
- панівне становище Німеччини в Європі;
- возз'єднання всіх німців в єдиній державі;
- розширення німецьких колоніальних володінь;
- «соціальний мир»

А. Гитлер і нацисти – агітаційний плакат

«ПІВНИЙ ПУТЧ»

спроба державного перевороту – «пивний путч»

08 листопада 1923 р. нацисти намагались організувати заколот у Баварії («пивний путч»), але зазнали поразки.

Все керівництво НСДАП опинилось у в'язниці. У в'язниці Гітлер написав книгу «Майн кампф» («Моя боротьба»), в якій виклав основні програмні положення нацистського руху в Німеччині.

Після виходу з в'язниці Гітлер переглянув свої плани і вирішив **прийти до влади законним шляхом**. Він реорганізував партію і почав інтенсивну кампанію по зборі голосів. У своїх промовах **Гітлер повторював одні й ті ж теми**: помститися за Версальський договір, розтрощити «зрадників Веймарської республіки», знищити євреїв і комуністів, відродити велич батьківщини.

КРИЗА ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ. СТАНОВЛЕННЯ НАЦИЗМУ.

СКЛАДОВІ ЧИННИКИ КРИЗИ

**ВЕРСАЛЬСЬКИЙ
ДОГОВІР**

ТЯГАР РЕПАРАЦІЙ

**КОМПЛЕКС
«ВИНУВАТОСТІ» У
І СВІТОВІЙ ВІЙНІ**

**ОБОВ'ЯЗКОВЕ
РОЗЗБРОЄННЯ КРАЇНИ**

**ПОСИЛЕННЯ
РЕВАНШИЗМУ ТА
АНТИРЕСПУБЛІКАНСЬКІ
НАСТРОЇ**

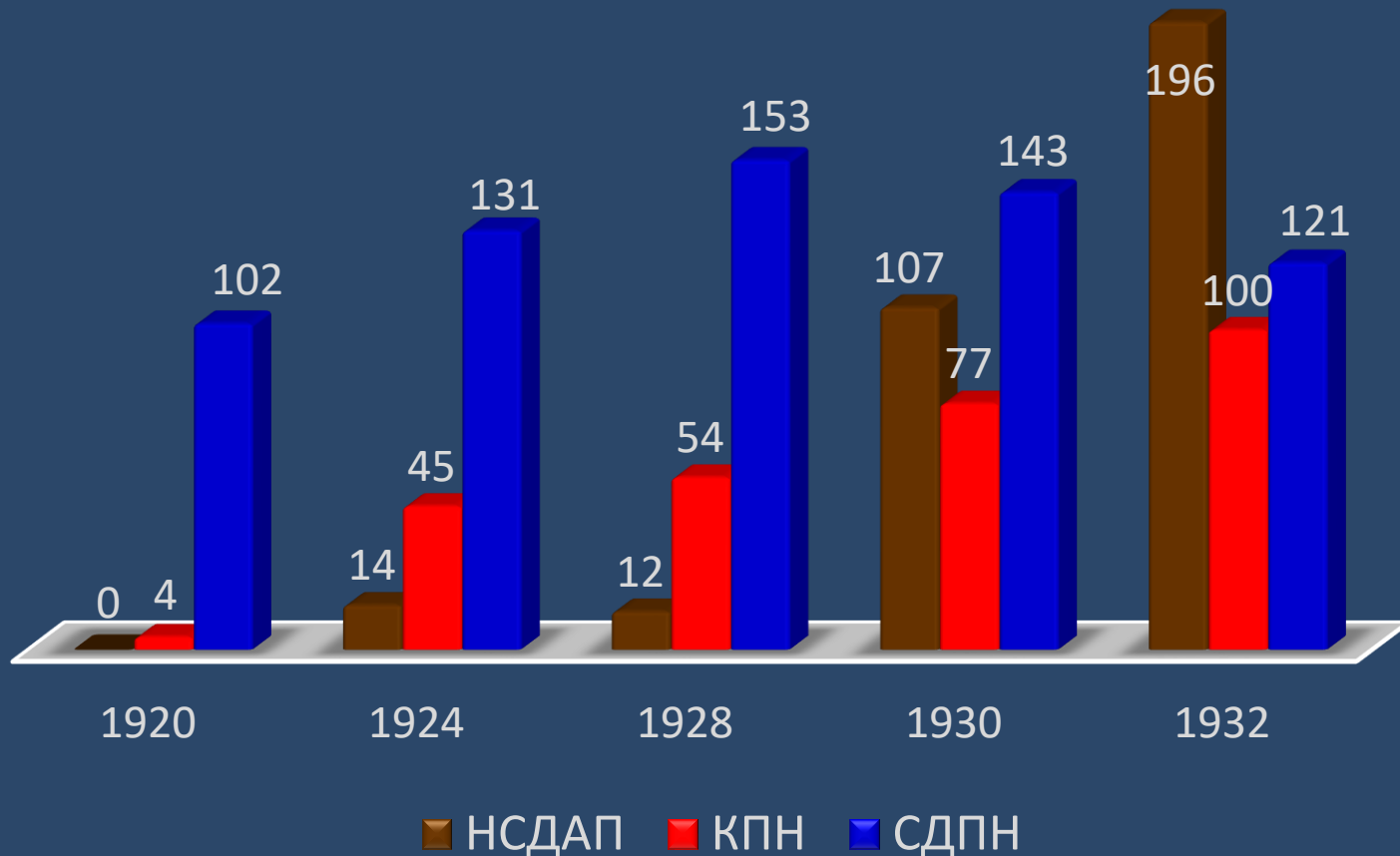
**СВІТОВА ЕКОНОМІЧНА
КРИЗА**

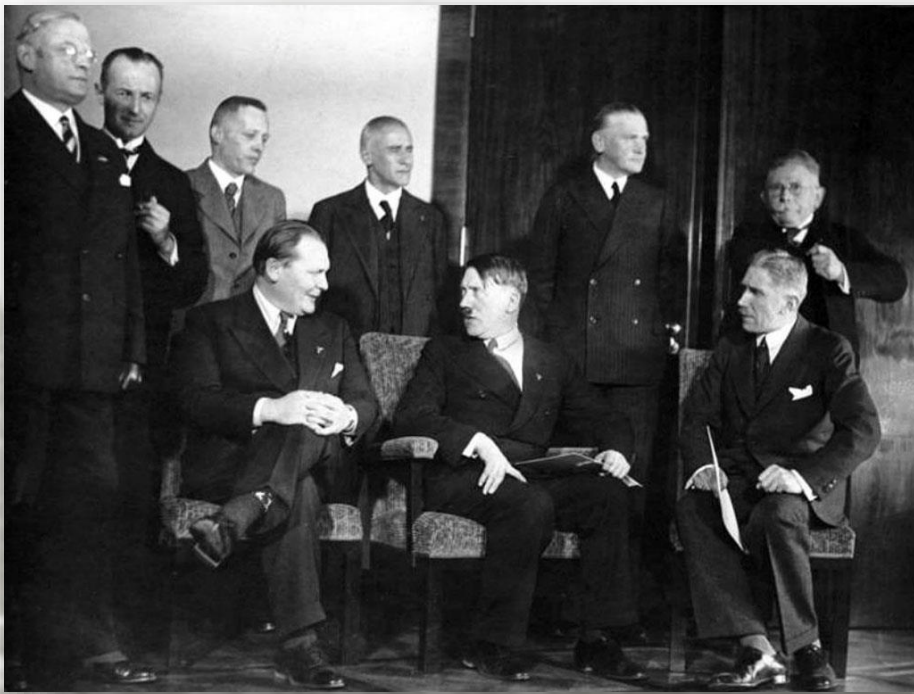

Тенденція у результатах голосування в Німеччині в 1920 -1932 рр. за основні політичні партії країни

РЕЗУЛЬТАТИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ

Перший уряд Адольфа Гітлера

«...Переможці нав'язали німцям усе те, що було ідеалом, до якого здавна прагнули ліберальні країни Заходу...

У національному житті німецького народу утворилася порожнеча...

Веймарська республіка за всіх її чеснот і досконалостей розглядалась як щось нав'язане ворогом...

Порожнеча розкрилася і через деякий час у цю порожнечу вступив неприборканий маніяк, носій і виразник найбільш злісних почуттів, які коли-небудь роз'їдали людське серце...»

У.Черчілль

30 січня 1933 р. відбулася фатальна в історії Німеччини подія. Президент Гінденбург призначив Гітлера канцлером і доручив йому сформувати уряд.

Канцлер Німецької держави Адольф Гітлер (зліва) вітає президента Пауля фон Гінденбурга, Потсдам, 21 березня 1933 р.

СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУ ГІТЛЕРА

«Один народ,
один Рейх,
один фюрер!»

31 липня 1932 р.

на виборах до Рейхстагу нацисти отримали 37,4 %

30 січня 1933 р.

Гітлер призначений головою уряду

05 березня 1933 р.

на виборах до Рейхстагу нацисти отримали 288 голосів

23 березня 1933 р.

Рейхстаг прийняв рішення про надання Гітлеру
надзвичайних повноважень

серпень 1934 р.

після смерті Гінденбурга Гітлер проголосив себе
«фюрером» Третього Рейху

НАЦИСТСЬКА ДИКТАТУРА

ПОЛІТИЧНА СФЕРА

- заборона діяльності будь-яких політичних партій, окрім НСДАП
- знищення політичних противників Гітлера (**1934** р. – «Ніч довгих ножів»)
- контроль нацизму над свідомістю мас; утвердження системи фюрерства (вождизму); культ особи вождя
- створення концентраційних таборів для противників нацистського режиму
- діяльність спеціальних загонів насильства і терору (Гестапо - таємна поліція, СА - штурмові загони, СС - охорони загони)

ЕКОНОМІЧНА СФЕРА

- створення генеральної ради господарства
- контроль над цінами та зарплатами; поступовий перехід до карткової системи розподілу
- мілітаризація економіки; скорочення безробіття (трудова загони)

АНТИСЕМІЗМ

- бойкот єврейських підприємств та установ
- позбавлення євреїв німецького громадянства
- заборона євреям займати державні посади; заборона навчання у загальноосвітніх школах та університетах
- створення гетто, вигнання євреїв з країни; заборона змішаних шлюбів з євреями
- **1938** р. – «Кришталева ніч» – єврейський погром

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

- **1933** р. – вихід з Ліги Націй
- **1935** р. – приєднано Саар
- **1936** р. – введення військ в Рейнську зону; одностороннє скасування Версальського договору
- **1936** р. – вісь «Берлін -Рим-Токіо»
- **1938** р. – аншлюс Австрії
- **1938** р. – Мюнхенська угода

ПРИЧИНИ ВСТАНОВЛЕННЯ НАЦИСТСЬКОЇ ДИКТАТУРИ

«Як національні соціалісти ми вбачаємо нашу програму в нашому прапорі. У червоному ми вбачаємо соціальну ідею руху, в білому – націоналістичну ідею і у свастиці ми вбачаємо нашу місію досягти перемоги арійської людини»

А. Гітлер «Майн кампф»

1. Економічна криза:

- промислове виробництво скоротилося на 44%;
- кількість безробітних досягла 4,5 млн чол.;
- реальна заробітна плата знизилася на 25-40%;
- декілька тисяч дрібних підприємств розорилися.

2. Зростали соціальні суперечності під час економічної кризи, а тому посилювалися прагнення до сильної влади, здатної навести порядок у країні.

3. Неспроможність правлячих кіл Німеччини керувати країною парламентськими методами.

4. Слабкість Веймарської республіки.

5. Відсутність єдності серед партій «веймарської коаліції».

6. Більшість населення була не задоволена умовами Версальського миру і мала антиреспубліканські настрої.

ВИСНОВКИ

1. В Німеччині було реорганізовано політичну, юридичну й адміністративну структуру Веймарської республіки.
2. Було ліквідовано Веймарську конституцію і А. Гітлеру надано необмежені повноваження.
3. Було ліквідовано посаду президента.
4. Рейхстаг перестав бути законодавчим органом. Було ліквідовано демократичні інститути, права і свободи громадян.
5. В країні встановлено режим нацистської диктатури
6. Економічна політика нацистської Німеччини була спрямована на підготовку до війни
7. В соціальній сфері повністю було знищено соціальні завоювання трудящих; встановлено систему примусової праці.
8. Система нацистського виховання дозволила виховати ціле покоління молодих людей, які були прихильниками нацистського режиму.
9. У 1938-1939 рр. відбулися суттєві зміни співвідношення сил у Європі на користь нацистської Німеччини та її союзників.
10. Внаслідок загарбання Австрії, Судетської області, а згодом усієї Чехословаччини, значно укріпилося військово-стратегічне становище нацистської Німеччини.
11. Німеччина створила могутній військово-економічний потенціал, значно розширила свої фінансові та сировинні ресурси.
12. Війна розглядалася нацистською верхівкою як єдиний шлях завоювання «життєвого простору» і зміцнення нацистського режиму.
13. Нацистська Німеччина перетворилася на головне вогнище війни, загрозу існуванню всіх народів Європи.

